

Ensuring sustainable development in times of war: challenges and prospects

Oksana Storozhenko

*National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*
<https://orcid.org/0000-0002-8591-8202>

Karina Konebaieva

*National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

Abstract. *This paper explores the economic dimension of sustainable development during wartime. It highlights the main challenges to financial stability, investment activity, and economic resilience caused by military aggression. Special attention is given to the prospects of economic recovery, the role of public policy, and mechanisms for ensuring sustainability under crisis conditions.*

Keywords: *sustainable development, wartime economy, economic resilience, recovery strategies, public policy.*

Забезпечення сталого розвитку в умовах війни: проблеми та перспективи

Оксана Стороженко

*Національний університет біоресурсів
та природокористування України, м. Київ*
<https://orcid.org/0000-0002-8591-8202>

Каріна Конєбаєва

*Національний університет біоресурсів
та природокористування України, м. Київ*

Анотація. *У тезах розглядаються особливості забезпечення сталого розвитку в умовах війни з акцентом на економічну складову. Окреслено ключові виклики для фінансової стабільності, інвестиційної активності та економічної стійкості. Проаналізовано перспективи післявоєнного відновлення та механізми державної політики щодо підтримки сталого розвитку.*

Ключові слова: *сталий розвиток, воєнна економіка, економічна стійкість, післявоєнне відновлення, державна політика.*

Сталий розвиток як концепція збалансованого економічного зростання, збереження навколишнього середовища та забезпечення соціальної справедливості, зазнає серйозних викликів у контексті воєнних дій. Війна на території України не лише спричинила масштабні людські втрати та руйнування інфраструктури, а й істотно порушила макроекономічну рівновагу, логістику, доступ до ресурсів та інвестиційну активність. За даними Світового банку, у 2022 році ВВП України скоротився на 29,1 %, що є найбільшим спадом з часу незалежності [1].

В умовах повномасштабної війни питання сталого розвитку не втрачає актуальності, навпаки – воно потребує переосмислення та адаптації. Пошук механізмів забезпечення стійкості економічних процесів, підтримка соціальної сфери та планування екологічного відновлення повинні інтегруватися у всі рівні державної політики та управління.

Економіка України в умовах війни зазнала глибоких структурних змін. Руйнування промислових підприємств, знищення логістичних ланцюгів, скорочення експорту та зростання витрат на безпеку і оборону – усе це створює багатовекторний тиск на економічну стійкість. За даними Міністерства економіки України, у 2023 році обсяг прямих збитків, завданих інфраструктурі, перевищив 150 млрд. дол. США [2].

Крім того, спостерігається зниження інвестиційної привабливості. За оцінками Європейського банку реконструкції та розвитку, загальний обсяг іноземних інвестицій в Україну знизився на 57 % у 2022 році порівняно з попереднім періодом [3]. Зміна ризик-профілю країни, порушення ринку праці, а також високий рівень інфляції (26,6 % у 2022 році) значно ускладнюють реалізацію цілей сталого розвитку [1].

Особливої уваги потребує аграрний сектор, який традиційно забезпечував значну частину валютних надходжень. Через мінування сільськогосподарських угідь, обмеження логістики та руйнування зрошувальних систем його внесок у ВВП зменшився на 41 % у 2022 році [2]. Така динаміка ставить під загрозу не лише економічну, а й продовольчу безпеку країни.

У сфері зайнятості, за оцінками Міжнародної організації праці, близько 4,8 млн. українців втратили роботу або були змушені змінити місце праці внаслідок збройного конфлікту [4]. Зниження рівня доходів і зростання бідності (частка населення за межею бідності перевищила 24 % у 2023 році) посилює соціальні ризики та знижує можливості для довгострокового економічного зростання [2].

Попри значні руйнування, Україна має потенціал для відновлення економіки з урахуванням принципів сталого розвитку. За прогнозами Світового банку, відновлення ВВП до довоєнного рівня може відбутися протягом 4–6 років за умови стабілізації безпекової ситуації та ефективної реалізації реформ [1]. Це створює основу для переходу до більш збалансованої, екологічно орієнтованої та інноваційної моделі розвитку.

Ключовим фактором успіху є модернізація промисловості та агросектору з акцентом на енергоефективність та екологічну безпеку. Інвестиції у "зелені" технології, зокрема у відновлювану енергетику, здатні не лише сприяти зниженню викидів парникових газів, а й стимулювати створення нових робочих місць. За даними Європейського Союзу, інвестиції у відновлювану енергетику можуть створити до 300 тисяч нових робочих місць в Україні до 2030 року [5].

Особливу роль відіграють державні програми підтримки малого та середнього бізнесу, який є драйвером інновацій та локального розвитку. Програми кредитування, гранти та консультативна підтримка дозволять відновити підприємницьку активність, що за оцінками Національного банку України, скоротилася на 35 % у 2022 році [2].

Не менш важливою є міжнародна допомога, що надається у вигляді фінансових ресурсів, технічної підтримки та експертного супроводу. Спільні ініціативи з міжнародними фінансовими інституціями – такими як Міжнародний валютний фонд та ЄБРР – сприятимуть реалізації структурних реформ і відновленню інфраструктури [3; 4].

Загалом, стратегії післявоєнного розвитку мають бути інтегровані та враховувати як економічні, так і соціальні та екологічні аспекти, що відповідає глобальним цілям сталого розвитку ООН [6].

Державна політика в умовах війни та післявоєнного відновлення має бути спрямована на створення умов для економічної стійкості, інноваційного розвитку та соціальної захищеності населення. Одним із ключових інструментів є розвиток системи державних інвестиційних програм, які орієнтовані на підтримку стратегічних галузей, зокрема агропромислового комплексу, машинобудування та енергетики.

У цьому контексті важливу роль відіграють податкові стимули та спрощення процедур ведення бізнесу, що сприяють залученню інвестицій та розвитку малого і середнього підприємництва. За даними Державної податкової служби України, завдяки реформам у 2023 році кількість зареєстрованих ФОПів зросла на 12 %, що свідчить про відновлення підприємницької активності [2].

Розвиток інфраструктури – ще один пріоритетний напрямок. Відновлення зруйнованих доріг, залізниць, об'єктів енергозабезпечення сприятиме відновленню внутрішнього ринку та експорту. За оцінками Міністерства інфраструктури, для повного відновлення інфраструктури потрібно інвестувати близько 40 млрд. дол. США [2].

Важливими також є заходи, спрямовані на соціальний захист та підтримку населення, зокрема програми з працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, розвиток освіти та охорони здоров'я. Це забезпечить соціальну стабільність, яка є невід'ємною частиною сталого розвитку.

З огляду на глобальні виклики кліматичних змін, державна політика має також враховувати екологічні пріоритети. Включення зелених стандартів у реконструкцію промислових підприємств і житлового фонду сприятиме довгостроковій екологічній безпеці країни.

Підсумовуючи, реалізація цих інструментів вимагатиме скоординованих зусиль уряду, бізнесу та міжнародної спільноти, що відповідає принципам партнерства у сталому розвитку [6].

Сталий розвиток в умовах війни – це комплексне завдання, що вимагає адаптації економічних, соціальних та екологічних стратегій до нових реалій. Війна суттєво ускладнила макроекономічну стабільність, інвестиційний клімат та соціальну захищеність населення. Водночас, завдяки міжнародній підтримці, реформам та інноваційним підходам, Україна має перспективи для післявоєнного відновлення, орієнтованого на сталий розвиток. Державна політика має базуватися на скоординованих діях усіх секторів суспільства, інтегруючи економічні стимули, соціальні програми та екологічні пріоритети. Такий підхід забезпечить не лише швидке відновлення, а й довгострокову стійкість країни.

Важливим напрямом є розвиток інноваційної економіки та підтримка малого і середнього бізнесу, які можуть стати драйверами модернізації та диверсифікації економіки. Особлива увага має бути приділена впровадженню "зелених" технологій, що сприятимуть не тільки відновленню, а й збереженню природних ресурсів, зменшенню негативного впливу на довкілля та адаптації до кліматичних змін.

Соціальна складова сталого розвитку вимагає посилення заходів із захисту населення, створення умов для зайнятості, а також реінтеграції внутрішньо переміщених осіб. Відновлення систем освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення є критично важливими для забезпечення стабільності і добробуту суспільства в цілому.

Таким чином, забезпечення сталого розвитку в умовах війни і післявоєнного періоду потребує комплексного, міжсекторального підходу та активної участі як державних інституцій, так і громадянського суспільства, бізнесу і міжнародних партнерів.

Список використаних джерел

1. World Bank. Ukraine Economic Update, Spring 2023. Washington, DC: World Bank, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/economic-update> (дата звернення: 05.07.2025).
2. Міністерство економіки України. Звіт про стан економіки та інвестиційний клімат у 2023 році. Київ, 2024.
3. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Transition Report 2023-2024: Resilience in Crisis. London, 2024. URL: <https://www.ebrd.com/transition-report> (дата звернення: 05.07.2025).
4. International Labour Organization. Impact of the War on Employment in Ukraine. Geneva, 2023. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_864211/lang--en/index.htm (дата звернення: 05.07.2025).
5. European Commission. Renewable Energy and Job Creation in Ukraine: Potential and Opportunities. Brussels, 2024. URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/renewables_jobs_ukraine_2024.pdf (дата звернення: 05.07.2025).
6. United Nations Development Programme (UNDP). Sustainable Development Goals in Ukraine: Progress and Challenges. Kyiv, 2023. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/sustainable-development-goals.html> (дата звернення: 05.07.2025).